

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Οι απαντήσεις θεωρούνται ενδεικτικές. Οι μαθητές μπορούν να συνθέσουν τις ιδέες και να απαντήσουν σύμφωνα με το προσωπικό ύφος συγγραφής)

A1.

Μεταφυσικό στοιχείο: *στίχος 45* «Δέν ήθελε τον ξαναπεί ο αντίλαλος κοντά του».

Ο απaráμιλλος ήχος δεν έκανε αντίλαλο, δεν είχε ηχώ επειδή ήταν υπερφυσικός.

Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν: *στίχοι 51- 52:* « Μ' άδραχνεν ... κόρη».

Ο απόκοσμος ήχος φαίνεται να συναρπάζει τόσο πολύ το ναυαγό, ώστε αυτός να μην μπορεί να προσηλωθεί σε όσα είχε καθήκον να κάνει εκείνες τις δύσκολες στιγμές και πάνω απ' όλα στο χρέος του να σώσει την κόρη.

Αγάπη για την πατρίδα: *στ. 39 – 41:* «*Κι ετάραζε τα σπάχνα μου ... όλη αίματα Πατρίδα!*»). Αυτό που τάραζε τον Κρητικό ως τα βάθη της ψυχής ήταν η σκλαβιά της πατρίδας του. Μέσα στο πλαίσιο της συγκινησιακής φόρτισης που του δημιουργούσε η μουσική από το σουραύλι προσφωνούσε φωναχτά τη θεικιά όλη αίματα Πατρίδα, και καθώς τη φανταζόταν ζωντανή δίπλα του, άπλωνε προς το μέρος της τα χέρια του κλαίγοντας για τη σκλαβιά της αλλά παραμένοντας περήφανος γι αυτήν (με καμάρι). Για το *στίχο 40* ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει με πατριωτική έξαρση «*Νομίζω ότι είναι ο εθνικότερος, ο πατριωτικότερος δεκαπεντασύλλαβος που υπάρχει στην νεότερη ποίησή μας*».

- Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν και οι *στίχοι 29, 35-36, 41-42*

Εξιδανίκευση του έρωτα: *στίχοι 25-28.* «*Δεν είναι κορασιάς φωνή... λυγάει*». Το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού παρουσιάζεται μέσα σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, με πληθωρική την παρουσία της φύσης και με σχήματα λόγου που προσδίδουν υψηλό λυρισμό. Μια κορασιά, λοιπόν, τραγουδάει τον κρυφό της έρωτα μέσα σε ένα φουντωμένο δάσος την υποβλητική ώρα του δειλινού. Συνομιλεί με τα άψυχα και λέει το τραγούδι της στη βρύση, στο δέντρο και στο λουλούδι.

B1.

α. στ. 25-28 → Δεν ήταν ερωτικό τραγούδι κρυφά ερωτευμένου κοριτσιού

Το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού παρουσιάζεται από τον ποιητή μέσα σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, με μια πολύ έντονη εικόνα και σχήματα λόγου, τα οποία αποδίδουν ύψιστο λυρισμό στους στ. 25-28. Μια κοπέλα τραγουδά τον κρυφό της έρωτα την ώρα του δειλινού μέσα σε ένα φουντωμένο δάσος, σε μια βρύση, σε ένα δέντρο που λυγίζει ελαφρά και στο λουλούδι που ανοίγει. Ωστόσο, ο μαγευτικός αυτός ήχος δεν ήταν ένα ερωτικό τραγούδι μιας κρυφά ερωτευμένης κοπέλας.

Χαρακτηριστικά της εικόνας με την οποία παρουσιάζεται το τραγούδι:

- **οπτικά** → τα δάση που φουντώνουν, το άστρο του βραδιού, τα νερά που θολώνουν, η βρύση, το δέντρο που λυγάει και το λουλούδι που ανοίγει,
- **ακουστικά** → κορασιάς φωνή, τραγουδάει,

- **οσφρητικά** → το λουλούδι,
- **κινητικά** → ανοίγει, λυγάζει,
- **υποβλητικότητα** → η ώρα του δειλινού, τα νερά που θολώνουν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη εικόνα είναι πολύ έντονη η **παρουσία της φύσης**, χαρακτηριστικό της Επτανησιακής σχολής και της ποίησης του Σολωμού.

Τα σχήματα λόγου με τα οποία αποδίδεται η γοητεία του ερωτικού τραγουδιού είναι:

- **συνεκδοχή** → φωνή αντί τραγούδι, της βρύσης, του δέντρου, του λουλουδιού: το μέρος αντί του όλου,
- **περίφραση** → άστρο του βραδιού,
- **πολυσύνδετο** → Και βγαίνει ... και ... θολώνουν ... Και ... τραγουδάει,
- **χιαστό** → Του δέντρου και του λουλουδιού που ανοίγει και λυγάζει.

Στην περιγραφή χρησιμοποιείται **δραματικός ενεστώτας** → Δεν είναι, φουντώνουν, βγαίνει, θολώνουν, τραγουδάει, ανοίγει, λυγάζει. Η χρήση του δραματικού ενεστώτα παρουσιάζει το τραγούδι σαν να ακούγεται τη στιγμή της αφήγησης.

Επίσης, πρέπει να τονιστεί «η επικοινωνία, η συνομιλία» της κοπέλας με τα άψυχα (η βρύση, το δέντρο, το λουλούδι), η οποία είναι συχνή στο δημοτικό τραγούδι.

β. στ. 35-43 → **Δεν ήταν μουσική από φιαμπόλι**

Μετά το τραγούδι της κρυφά ερωτευμένης κοπέλας στο μισόφωτο του δειλινού και το κελάηδημα του κρητικού αηδονιού μέσα στη νύχτα ως την αυγή έρχεται ο ήχος από το φιαμπόλι μέσα στην ολόφωτη μέρα. Ο ήρωας-αφηγητής παρουσιάζει τον ήχο του σουραυλιού να ακούγεται στον Ψηλορείτη, καθώς ο ήλιος έλαμπε στο καταμεσήμερο φωτίζοντας τα βουνά, τα πέλαγα και τους κάμπους, που έμοιαζαν να του γελούν κάτω από το φως του ήλιου. Στην τελευταία αυτή εικόνα ο ήρωας-αφηγητής παρουσιάζει τον εαυτό του ως μοναδικό ακροατή της μουσικής του φιαμπολιού (*αγρίκαα*).

Χαρακτηριστικά της εικόνας με την οποία παρουσιάζεται η μουσική από το φιαμπόλι:

οπτικά → ο Ψηλορείτης, ο ήλιος, τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι,

ακουστικά → φιαμπόλι, αγρίκαα.

Ακόμα, είναι φανερή η παρουσία **της φύσης** μέσα στο πάμφωτο περιβάλλον, όπου αναφέρονται: ο Ψηλορείτης, ο ήλιος, τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι.

Η γοητεία του γλυκού ήχου από το σουραύλι αποδίδεται με τα εξής σχήματα λόγου:

μεταφορά → φιαμπόλι το γλυκό (είναι και **συνεκδοχή**: αντί «ήχος από φιαμπόλι»)

περίφραση → άστρο τ' ουρανού (ο ήλιος)·

προσωποποίηση → προσωποποιούνται τα βουνά, τα πέλαγα, οι κάμποι

πολυσύνδετο → και... και...

Επίσης, στην αφήγηση χρησιμοποιείται **δραματικός ενεστώτας** (Δεν είν').

Αξίζει να σημειωθεί ότι για τον ήχο του σουραυλιού αφιερώνονται από τον ποιητή **8 στίχοι (35-42)**. Οι τέσσερις από αυτούς (39-42) αποτελούν μια μορφή παρέκβασης, η οποία εκφράζει τη **φιλοπατρία** του Κρητικού.

B2. Ο «Κρητικός» είναι μια λυρική σύνθεση με πολλά εκφραστικά μέσα, που εμπλουτίζουν το νόημα του ποιήματος και το καθιστούν περισσότερο ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα στην ενότητα που παρατίθεται ο αφηγητής προσπαθώντας να προσδιορίσει την υφή του ανεκλάλητου και γλυκύτατου ήχου χρησιμοποιεί τρεις αποφαιτικές παρομοιώσεις που έχουν πολλά σχήματα λόγου.

Συγκεκριμένα στον *στ. 31* παρατηρούμε το σχήμα **υπερβολής**, καθώς ο αφηγητής αναφέρει ότι ο γλυκός ήχος του αηδονιού ακούγεται όλο το βράδυ και γεμίζει την πλάση. Με το σχήμα αυτό αποδίδεται η γοητεία του κελαηδήματος του αηδονιού που διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και μαγεύει όποιον το ακούει. Αντίστοιχη, λοιπόν, είναι και η μαγεία που ασκεί στον Κρητικό ο μεταφυσικός ήχος που ακούει.

Επίσης στον *στ. 32* έχουμε **χιαστό** σχήμα, καθώς στα άκρα του στίχου τίθεται ο χώρος στον οποίο διαχέεται ο ήχος, ενώ στο μέσον έχουμε **επανάληψη** της φράσης «πολύ μακριά». Μ' αυτό το σχήμα ο αφηγητής μας δίνει την ευρύτητα της φύσης και του χώρου στον οποίο αντηχεί αυτό το γλυκό κελάηδημα. Φαίνεται, λοιπόν, πόσο πληθωρικό είναι το τραγούδι του αηδονιού, αλλά και του ήχου που ακούει ο αφηγητής.

Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα της **μεταφοράς** στον *στ. 33* («έλιωσαν τ' αστέρια»), μέσω της οποίας ο ποιητής προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα στο λόγο του αποδίδοντας με έντονη εκφραστικότητα την πληθωρική παρουσία της φύσης και την ομορφιά της.

Τέλος, στον *στ. 34* έχουμε την **προσωποποίηση** της αυγής, η οποία μαγεμένη από το τραγούδι του αηδονιού ρίχνει τα τριαντάφυλλα που κρατά στα χέρια της. Το σχήμα αυτό τονίζει τη συμμετοχή της φύσης στη ζωή των ανθρώπων και την αλληλεπίδραση που υπάρχει.

Εναλλακτικά:

- **μεταφορά** → *σέρνει τη λαλιά του/ γλυκάδα*
- **υπερβολή** → *το κελάηδημα του αηδονιού αντιβουίζει πολύ μακριά, ως τη θάλασσα και την πεδιάδα*

Γ1.

Ο Κρητικός, μετά τη συγκλονιστική εμπειρία του ναυαγίου, καταλήγει στη στεριά έχοντας στο πλευρό του την κοπέλα του. Παρά τις αντιξοότητες και την **καταλυτική επίδραση της Φεγγαροντυμένης και του πρωτόγνωρου ήχου**, πετυχαίνει το στόχο του και νιώθει ανείπωτη **χαρά** για το κατόρθωμά του. Φτάνει στο ακρογιάλι απ' όπου ξεκίνησε την περιπέτειά του και έτσι ο Σολωμός κάνει χρήση του **σχήματος κύκλου** για να ολοκληρώσει την ιστορία του. Η χαρά όμως του ήρωα μετατρέπεται σε θλίψη όταν συνειδητοποιεί ότι η κοπέλα του δε ζει πια. Εδώ χρησιμοποιείται η **αντίθεση** που εντείνει ακόμη περισσότερο την απογοήτευση του ήρωα χωρίς να υπάρχουν θρήνοι και μελοδραματισμοί. Η σωματική και ηθική δοκιμασία του ήρωα λαμβάνει τέλος **λιτά** μαζί με το τέλος του ποιήματος με τον ήρωα να έχει προσπαθήσει μέχρι την τελευταία στιγμή να σώσει την κοπέλα που αγαπούσε περισσότερο από οποιονδήποτε στον κόσμο.

Δ1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Το τραγούδι της Ρηνούλας παραλληλίζεται με τους *στίχους 25-29* του Κρητικού όπου περιγράφεται το ερωτικό τραγούδι ενός κοριτσιού.
2. Ο ήχος που ονειρεύεται η Ρηνούλα παραλληλίζεται με τον απόκοσμο ήχο που ακούει ο Κρητικός.
3. Ο ήχος που ονειρεύεται ότι ακούει η Ρηνούλα απλώνεται σε όλη τη φύση (*γιομίζοντας τη γη . . . την καρδιά της*) και αντίστοιχα στον Κρητικό ο ήχος γιομίζει τον αέρα (*στίχος 48*).

4. Και στα δύο κείμενα κυριαρχεί η φύση. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη αναφέρονται το δάσος, τα λουλούδια, όπως αντίστοιχα στον Κρητικό γίνεται αναφορά στα δάση (στίχος 25), στα δέντρα και στα λουλούδια (στίχος 28).

Εναλλακτικά:

- Η καταλυτική επίδραση του ήχου στην ψυχή των πρωταγωνιστών.
- Η αναπάντεχη εμφάνιση του ήχου.
- Και στα δύο κείμενα υπάρχει ερωτικό στοιχείο.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

1. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη η ηρώida στο όνειρό της ακούει αυτό το μαγευτικό ήχο (*Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως...*), ενώ στο ποίημα του Σολωμού, ο ήρωας ακούει τον μεταφυσικό αυτό ήχο στην πραγματικότητα.
2. Στο κείμενο του Λαπαθιώτη κυριαρχεί το δάσος (*είδε πως ήταν ... λουλούδια*) ενώ στον Κρητικό ο ήρωας βρίσκεται στη θάλασσα.

Εναλλακτικά:

- Στο κείμενο του Λαπαθιώτη δεν υπάρχει θάνατος, ενώ στον Κρητικό ο ήχος αποπροσανατολίζει τον ήρωα και έχουμε το θάνατο της αγαπημένης.
- Στο κείμενο του Λαπαθιώτη τα πρόσωπα έχουν όνομα, ενώ στον Σολωμό υπάρχει ανωνυμία.